

Spółeczne postrzeganie bogactwa i ludzi bogatych

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 23 stycznia 2019 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Postrzeganie struktury społecznej jest jednym z tematów, które Centrum Badania Opinii Społecznej monitoruje niemal od początku swojej działalności. Co pewien czas sprawdzamy, co Polacy sądzą o nierównościach społecznych i jak widzą swoje miejsce w społeczeństwie. W lipcowym badaniu¹ przyjrzelśmy się dokładniej postrzeganiu specyficznego wycinka hierarchii społecznej – osób bogatych. Interesowało nas, jak Polacy definiują bogactwo i co sądzą o ludziach uznawanych za naprawdę zamożnych.

ROZPOWSZECHNIENIE BOGACTWA

Badanych zapytaliśmy, ilu – ich zdaniem – jest w Polsce ludzi bogatych: ilu przypada na każdym stu mieszkańców naszego kraju. Pytanie było zadawane jako otwarte – ankietowani mogli wymienić dowolną liczbę w zakresie od 0 do 100. Najczęściej twierdzili, że osoby bogate stanowią 10% mieszkańców Polski. Taką samą wartość przyjmuje mediana (dzieląca zbiór wszystkich odpowiedzi na dwie równe części).

Średnia wartość jest nieco wyższa i wynosi około 14 na 100. Różnica między miarami tendencji centralnej wynika z rozkładu odpowiedzi: relatywnie niewielka liczba wskazań bardzo wysokich nieproporcjonalnie mocno wpływa na średnią. Mniej więcej jedna trzecia badanych (34%) sądzi, że bogaci stanowią w Polsce nie więcej niż 5% mieszkańców, a kolejne 16% uważa, że jest ich od 6% do 10%. Jednak na wartość średnią niewspółmierny wpływ ma 6% respondentów twierdzących, że ponad połowa Polaków jest bogata.

Trzeba też zauważyć, że znacząca część badanych (ponad jedna czwarta – 27%) nie potrafi oszacować odsetka bogatych w społeczeństwie.

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (350) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face to face) wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 4–11 lipca 2019 roku na liczącej 1077 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

CBOS

RYS. 1. Czy dużo, Pana(i) zdaniem, jest dziś w naszym kraju ludzi bogatych?
Jak Pan(i) ocenia, ilu bogatych przypada na 100 mieszkańców Polski?

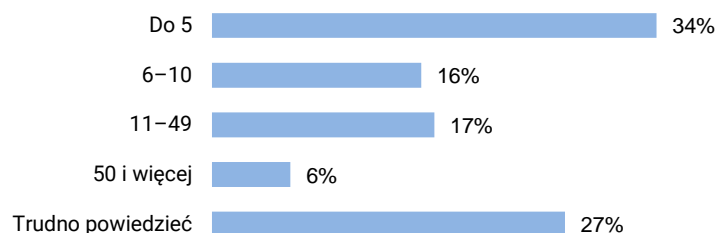

TABELA 1

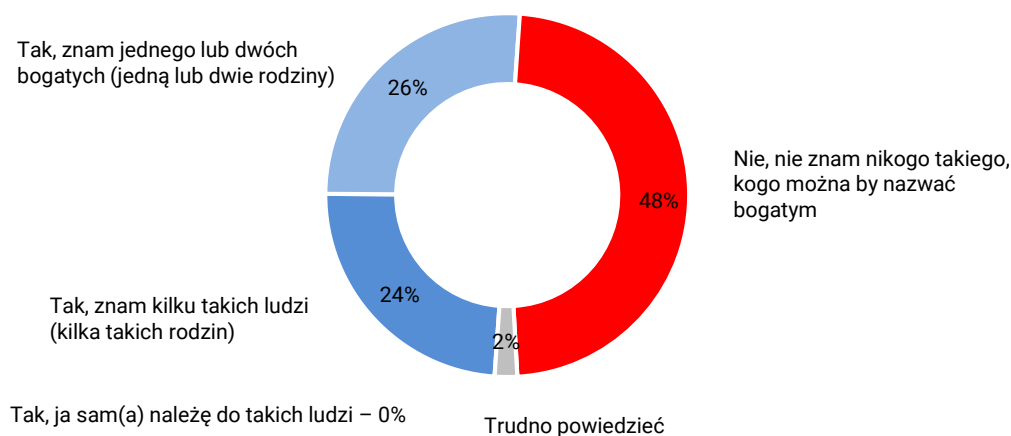
Czy dużo, Pana(i) zdaniem, jest dziś w naszym kraju ludzi bogatych?
Jak Pan(i) ocenia, ilu bogatych przypada na 100 mieszkańców Polski?

Średnia	14
Mediana	10
Modalna	10

Chociaż odsetek bogatych w społeczeństwie szacowany jest dość wysoko, właściwie nikt z badanych nie uważa się za osobę naprawdę bogatą. Jednak aż połowa respondentów (50%) twierdzi, że zna osobiście co najmniej jedną naprawdę bogatą osobę lub rodzinę.

CBOS

RYS. 2. Czy Pan(i) osobiście zna kogoś naprawdę bogatego lub naprawdę bogatą rodzinę?

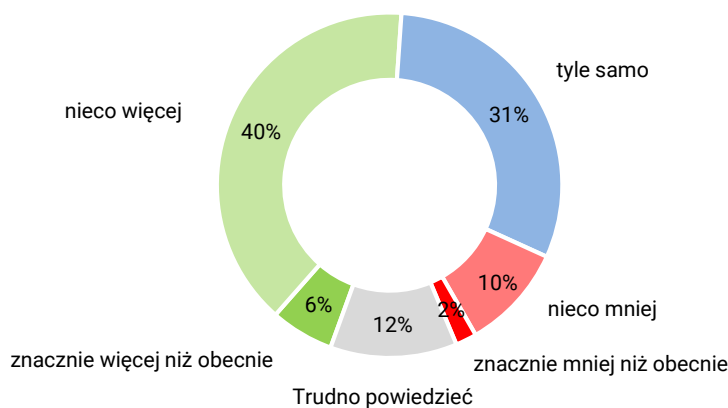

Do znajomości z osobami bogатыmi częściej niż inni przyznają się młodsi respondenci, badani o wyższym poziomie wykształcenia oraz uzyskujący wyższe dochody *per capita* (zob. tabelę aneksową 1).

Wyniki te pozwalają mówić, że badani postrzegają bogactwo jako zjawisko dość szeroko rozpowszechnione w naszym kraju. Są także optymistyczni pod tym względem – zdecydowanie częściej uważają, że w ciągu najbliższych kilku lat ludzi naprawdę bogatych będzie więcej, niż obecnie (tak sędzi 46% respondentów), niż że będzie ich mniej (jedynie 12%). Jest to zrozumiałe, biorąc pod uwagę generalnie dobre oceny sytuacji gospodarczej w Polsce oraz oceny perspektyw na przyszłość².

CBOS

RYS. 3. Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższych kilku lat ludzie naprawdę bogatych będzie w Polsce:

Identycznie brzmiące pytanie zadawaliśmy już wcześniej – ostatnio dwanaście lat temu, w maju 2007 roku. Na przestrzeni lat odpowiedzi niewiele się różnią, Polacy zawsze byli pod tym względem raczej optymistycznie nastawieni. Nieco większy pesymizm odnotowaliśmy jedynie w roku 2004, jednak nawet wtedy respondenci najczęściej twierdzili, że bogatych będzie w naszym kraju przybywać.

TABELA 2

Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższych kilku lat ludzi naprawdę bogatych będzie w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań									
	I 1997		I 1999		I 2004		V 2007		VII 2019	
	w procentach									
– znacznie więcej niż obecnie	10	50	9	52	4	34	7	50	6	46
– nieco więcej	40		43		30		43		40	
– tyle samo	28		27		32		29		31	
– nieco mniej	6	7	8	9	17	21	6	6	10	12
– znacznie mniej niż obecnie	1		1		4		0		2	
Trudno powiedzieć	15		12		13		15		12	

² Zob. komunikat CBOS „Nastroje społeczne w lipcu”, lipiec 2019 (oprac. A. Murawska).

Opinie w tej kwestii różnicuje głównie status ekonomiczny badanych: im wyższe dochody na osobę w rodzinie oraz im lepsza ocena własnych warunków materialnych, tym częściej respondenci są skłonni twierdzić, że bogatych będzie w naszym kraju przybywać (zob. tabelę aneksową 2).

Badanych poprosiliśmy także, by określili, gdzie ich zdaniem przebiega granica bogactwa. Jaki dochód uprawnia do nazwania się osobą naprawdę bogatą? Respondenci najczęściej wskazywali próg 10 000 zł miesięcznie netto w przeliczeniu na osobę w rodzinie.

Identyczną wartość osiąga także mediana odpowiedzi. Podobnie jak w przypadku oszacowania odsetka bogatych, również w przypadku progu bogactwa można uznać ją za bardziej reprezentatywną miarę tendencji centralnej niż średnia, ze względu na znaczące przesunięcie średniej w kierunku wyższych wyników. Ze względu na sporadyczne występowanie bardzo wysokich odpowiedzi (aż do 999 000 zł, co było najwyższą kwotą możliwą do wskazania), wartość średniej ponad dwukrotnie przekracza wartość mediany. Efekt ten można zniwelować poprzez wyłączenie obserwacji odstających. Po zastosowaniu tej procedury, średnia wyniosła 16 305,13 zł (za obserwacje odstające uznano odpowiedzi niższe niż 2000 zł i wyższe niż 100 000 zł).

TABELA 3

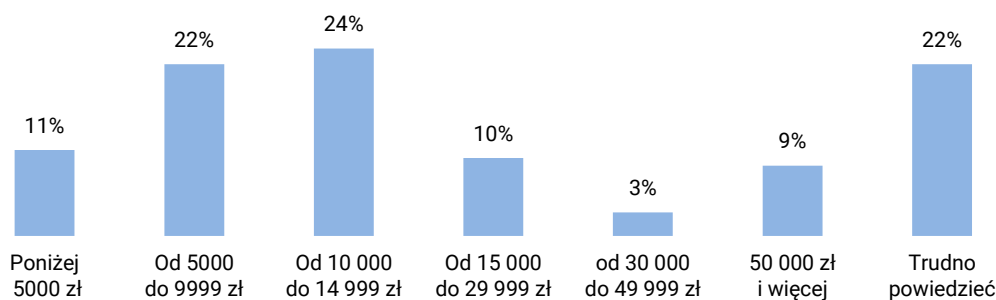
Ile pieniędzy na jedną osobę miesięcznie musi mieć rodzina, żeby uznawana była za naprawdę bogatą?
Chodzi nam o wysokość dochodu netto (na rękę) na jedną osobę w rodzinie.

Mediana	10 000 zł
Modalna	10 000 zł
Średnia	20 249,51 zł
Średnia po wyłączeniu obserwacji odstających	16 305,13 zł

Nieco ponad jedna piąta badanych nie potrafiła wskazać tak zdefiniowanego progu prawdziwego bogactwa. Większość pozostałych odpowiedzi (46% ogółu) mieściła się w przedziale od 5000 zł do 14 999 zł miesięcznie *per capita*.

CBOS

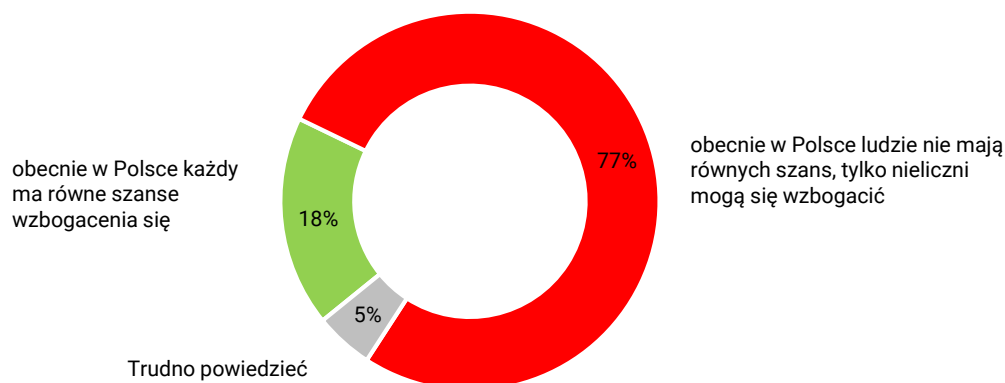
RYS. 4. Ile pieniędzy na jedną osobę miesięcznie musi mieć rodzina, żeby uznawana była za naprawdę bogatą? Chodzi nam o wysokość dochodu netto (na rękę) na jedną osobę w rodzinie.

Chociaż znacząca część badanych ocenia, że bogactwo jest w Polsce stosunkowo częste, nie oznacza to, iż jest ono dostępne dla każdego. Ponad trzy czwarte (77%) respondentów jest zdania, że obecnie w Polsce ludzie nie mają równych szans, tylko nieliczni mogą się wzbogacić. Przeciwnego zdania jest 18% ankietowanych.

CBOS

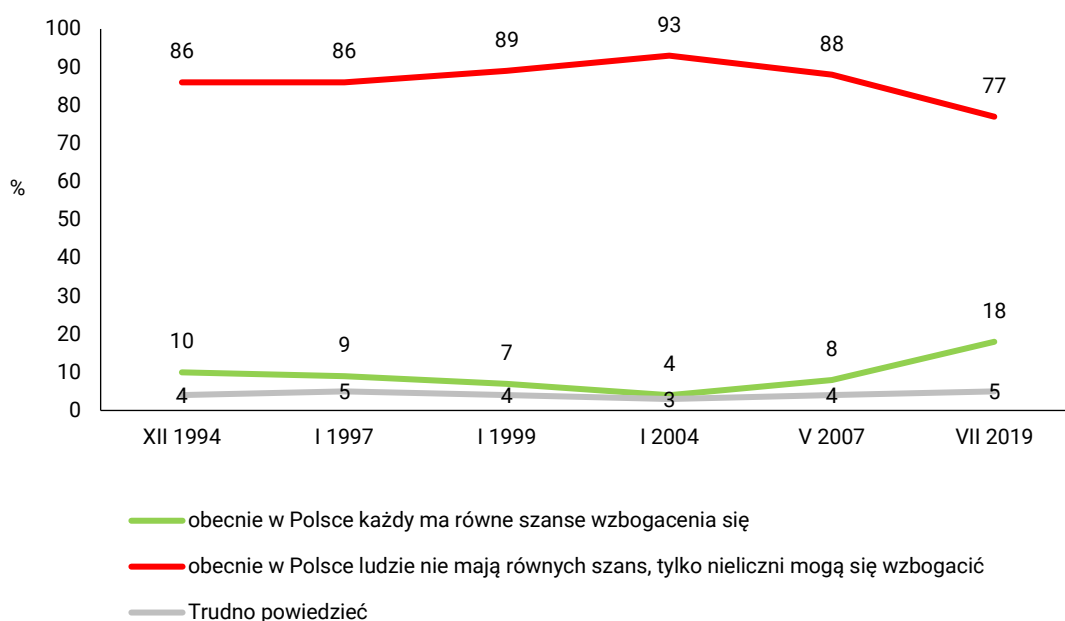
RYS. 5. Czy sądzi Pan(i), że:

Warto jednak zauważyć, że odsetek respondentów twierdzących, iż każdy ma równe szanse wzbogacenia się, jest obecnie znacząco wyższy niż we wcześniejszych pomiarach: w latach 1994-2007 nie przekraczał on 10%.

CBOS

RYS. 6. Czy sądzi Pan(i), że:

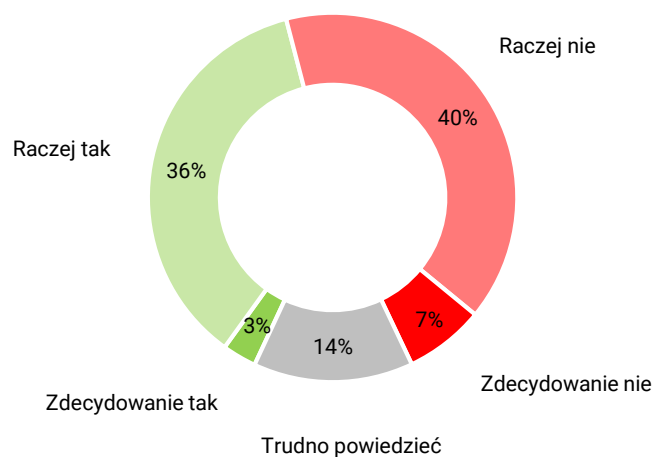
Opinię, że obecnie w Polsce każdy ma równe szanse wzbogacenia się, częściej wyrażają młodzi respondenci, mieszkańcy największych miejscowości, badani z wyższym wykształceniem, cieszący się lepszą sytuacją materialną (zob. tabelę aneksową 3). Można więc podejrzewać, że znaczącą rolę odgrywa w tym przypadku ocena własnych perspektyw zamożności.

POSTRZEGANIE LUDZI BOGATYCH

Poza opiniami dotyczącymi progu i rozpowszechnienia bogactwa, interesowało nas także postrzeganie osób bogatych. W kwestii tego, czy ludzie zamożni cieszą się poważaniem i szacunkiem, zdania są podzielone: 47% respondentów odpowiada negatywnie, a 39% – pozytywnie.

CBOS

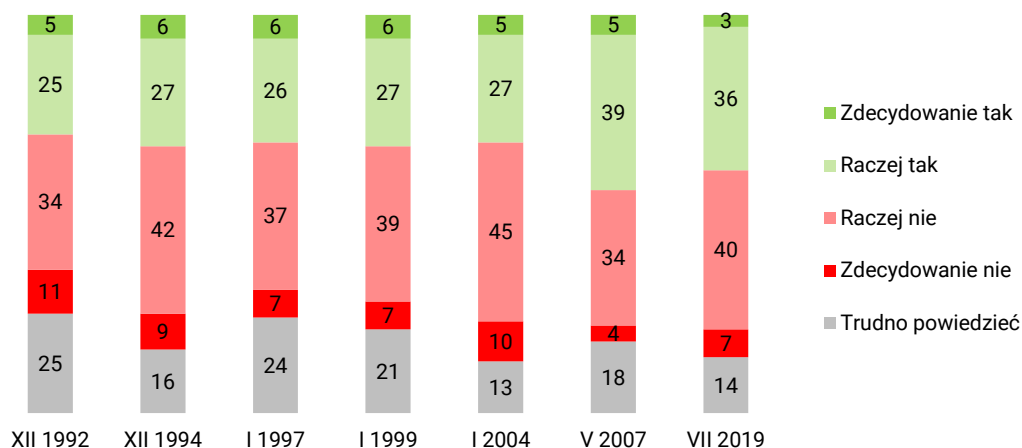
RYS. 7. Czy bogaci cieszą się, Pana(i) zdaniem, szacunkiem i poważaniem ze strony innych ludzi czy też nie?

Wyniki uzyskane w tym roku nie odbiegają znacząco od notowanych wcześniej.

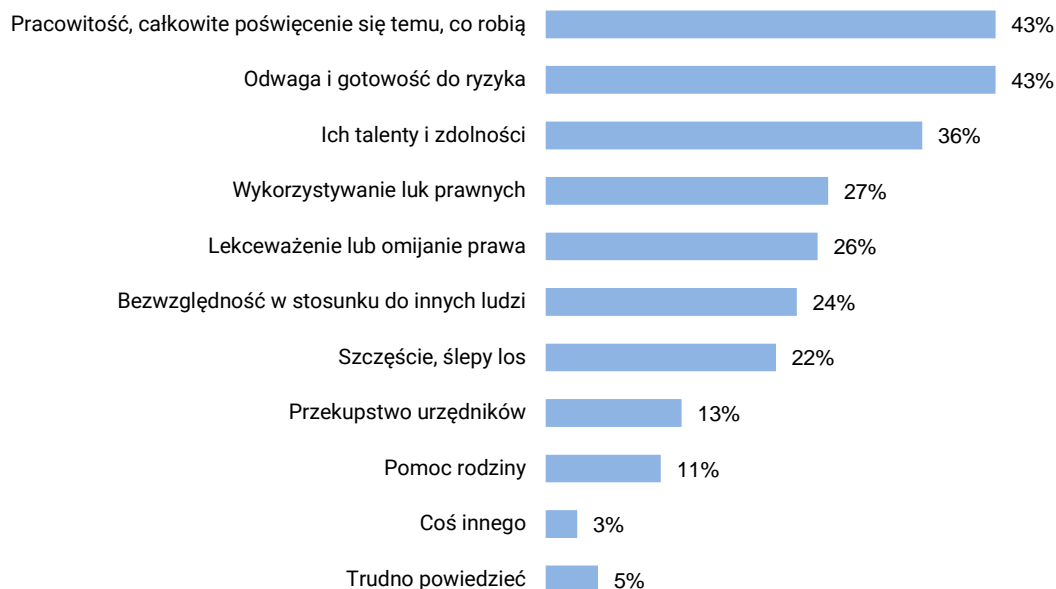

RYS. 8. Czy bogaci cieszą się, Pana(i) zdaniem, szacunkiem i poważaniem ze strony innych ludzi czy też nie?

Pytaliśmy także, co decyduje o tym, że ludzie stosunkowo szybko gromadzą majątek. Obraz dochodzenia do bogactwa wyłaniający się z odpowiedzi badanych, wydaje się dość pozytywny. Respondenci najczęściej twierdzą, że o możliwości dojścia do wielkich pieniędzy decyduje przede wszystkim pracowitość oraz odwaga i gotowość do ryzyka (po 43% wskazań). Na kolejnym miejscu znalazły się talenty i zdolności (36%). Dopiero w dalszej kolejności ankietowani wskazywali odpowiedzi waloryzowane negatywnie: wykorzystywanie luk prawnych, omijanie prawa i bezwzględność w stosunku do innych ludzi (wszystkie – po około jednej czwartej wskazań). Jedynie nieco więcej niż co piąty badany (22%) jest zdania, że jednym z głównych czynników dochodzenia do bogactwa jest szczęście, ślepy traf.

RYS. 9. Co, Pana(i) zdaniem, przede wszystkim decyduje o tym, że niektórzy ludzie w stosunkowo krótkim czasie dochodzą do wielkich pieniędzy?

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać maksymalnie 3 odpowiedzi

Na przestrzeni lat opinie w tej kwestii ulegały zmianom. Oczywiście, trzeba wziąć pod uwagę także transformacje systemu instytucjonalnego: identycznie brzmiące pytanie zadaliśmy po raz pierwszy w roku 1992, gdy sytuacja w naszym kraju była zupełnie inna niż obecnie. Wraz z upływem lat zmalała częstość wskazywania odpowiedzi takich jak lekceważenie prawa, a wzrosła postrzegana rola pracowitości i poświęcenia się swojemu zajęciu.

Warto też spojrzeć na odpowiedzi udzielane przez respondentów jako na czynniki powiązane. Odpowiedź „odwaga i gotowość do ryzyka” w każdym pomiarze znajdowała się dość wysoko; można jednak podejrzewać, że jest ona inaczej waloryzowana w połączeniu z pracowitością, a inaczej – z wykorzystywaniem luk prawnych czy omijaniem prawa.

TABELA 4

Co, Pana(i) zdaniem, przede wszystkim decyduje o tym, że niektórzy ludzie w stosunkowo krótkim czasie dochodzą do wielkich pieniędzy?	X 1992	XII 1994	I 1997	I 1999	I 2004	V 2007	VII 2019
	w procentach						
Pracowitość, całkowite poświęcenie się temu, co robią	26 (7)	31 (5)	46 (2)	41 (2)	29 (6-7)	41 (1)	43 (1-2)
Odwaga i gotowość do ryzyka	38 (3)	36 (3)	49 (1)	46 (1)	38 (1)	40 (2)	43 (1-2)
Ich talenty i zdolności	29 (5)	32 (4)	40 (3-4)	39 (3)	32 (4-5)	33 (4)	36 (3)
Wykorzystywanie luk prawnych	39 (2)	39 (2)	34 (5)	34 (6)	36 (3)	31 (5)	27 (4)
Lekceważenie lub omijanie prawa	44 (1)	42 (1)	40 (3-4)	38 (4)	37 (2)	35 (3)	26 (5)
Bezwzględność w stosunku do innych ludzi	27 (6)	23 (7)	29 (6)	35 (5)	32 (4-5)	26 (6)	24 (6)
Szczęście, ślepy los	15 (8)	17 (8)	20 (7)	17 (8)	24 (8)	25 (7)	22 (7)
Przekupstwo urzędników	32 (4)	28 (6)	19 (8)	21 (7)	29 (6-7)	19 (8)	13 (8)
Pomoc rodziny	10 (9)	8 (9)	13 (9)	13 (9)	10 (9)	12 (9)	11 (9)
Coś innego	2	1	1	3	3	2	3
Trudno powiedzieć	3	4	2	3	5	6	5

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać maksymalnie 3 odpowiedzi

Liczby w nawiasach oznaczają miejsce w rankingu najczęstszych wskazań

***

Badani najczęściej twierdzą, że aby być osobą naprawdę bogatą, trzeba dysponować miesięcznym dochodem co najmniej 10 000 zł netto na osobę w rodzinie. Zasięg bogactwa oceniany jest relatywnie szeroko: połowa ankietowanych deklaruje, że zna kogoś naprawdę bogatego, a odsetek osób zamożnych szacowany jest najczęściej na 10% mieszkańców Polski. Nie oznacza to jednak, że bogactwo dostępne jest dla każdego: zdecydowana większość respondentów twierdzi, że obecnie tylko nieliczni mają na nie szanse.

Opracował

Antoni Głowacki